

เปิดประเด็น

Issues Raising

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

รวมพลังสร้างค่านิยมให้กับประเทศไทยด้วยพลวัตแห่งการเรียนรู้

Making the Most of Collaboration to Value Creation for Thailand through Learning Dynamics

ปัญหาหลาย ๆ ปัญหาของประเทศไม่สามารถแก้ที่ปลายเหตุ หากต้องแก้ที่สาเหตุ และหลายสาเหตุมาจากความคิดความเชื่อที่ฝังลึกที่ยากจะเปลี่ยนแปลงในเวลาอันสั้น ความจริงแล้วคนไทยสามารถร่วมกันสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ของชาติ โดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาที่ต้องใช้ระบบและระยะเวลาอันยาวนานแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่คนไทยมีภูมิปัญญาและมีกระบวนการเรียนรู้ในสังคมอยู่แล้วตามธรรมชาติ เรามีคนจำนวนมากที่มีค่านิยมที่ประเทศชาติต้องการอยู่ในตนเอง เพียงแต่เขาเหล่านั้นจะลุกมาช่วยกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดสิ่งดีงามที่มีอยู่แล้วในตนเองให้ปรากฏผ่านกระบวนการกลุ่มทางสังคมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีอยู่รอบตัวเราอย่างหลากหลาย แต่ทว่าในปัจจุบันเรายังขาดการเชื่อมต่อ ก่อร่างสร้างกระบวนการพลวัตแห่งการเรียนรู้ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม จึงทำให้ผู้ที่ปรารถนาจะเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างค่านิยมไทยไม่สามารถดำเนินการสิ่งใดได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ยังไม่ปรากฏจุดเริ่มต้นที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง คุณลักษณะที่มีผลต่อความคิด อารมณ์ วิถีชีวิต และอุดมการณ์ที่มนุษย์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าถูกต้อง มีคุณค่า มีความสำคัญ มีความหมาย มีค่าควรแก่การกระทำ นำมายึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ คุณลักษณะนี้จึงเป็นสิ่งที่สมาชิก ของสังคมช่วยกันรักษาและสนับสนุนให้คงอยู่ เป็นบรรทัดฐานสังคม สืบถอดจากรุ่นสู่รุ่น (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒, ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, ๒๕๒๓)

สุมน อมรวิวัฒน์ (๒๕๓๕) ได้อธิบายไว้ว่า ค่านิยมเป็นพลังความคิดพื้นฐาน ที่เป็นตัวกำหนดและผลักดันให้คนตัดสินใจเลือกปฏิบัติ โดยเห็นว่าถูกต้องและสมควร จากความหมายนี้ มีคำสำคัญ ๓ คำคือ คำว่า พลัง กำหนด และผลักดัน คำเหล่านี้ล้วนมาจากหรือเป็นผลมาจาก

คำว่า ค่านิยมทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าทุกวันนี้สภาพที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นผลมาจากการที่คนไทยมีความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นตัวกำหนดให้เกิดการตัดสินใจและผลักดันให้มีพฤติกรรมอย่างที่ปรากฏ สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้นั้นล้วนแล้วเป็นผลมาจากค่านิยมในตัวคนไทยทั้งสิ้น ค่านิยมนี้จึงเป็นสิ่งที่กำกับวิถีปฏิบัติของแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม หรือแต่ละองค์กร หากกลุ่มคนใดเห็นว่าสิ่งใดถูกต้องและสมควร เขาเหล่านั้นก็ย่อมยึดถือไว้และถ่ายทอดอยู่ในสังคมของตน บางครั้งการเห็นว่าสิ่งใดถูกต้องและสมควรโดยใช้ความคิดความเชื่อของตนเป็นหลักโดยไม่เปิดรับความคิดที่แตกต่างนี้เอง จึงจะทำให้คนไทยไม่สามารถเท่าทันกระแสเอเชียภัตต์และโลกาภิวัตน์และไม่สามารถสร้าง “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ได้

ค่านิยมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของคนในสังคมต่างๆ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดหรือติดตัวมาแต่กำเนิด (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, ๒๕๒๑) การจะมีค่านิยมใดๆ ได้นั้น บุคคลต้องมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ๑) มีปัญญา ได้แก่ มีความรู้ มีความเข้าใจ มีความคิด บุคคลต้องเคยมีความรู้ มีประสบการณ์หรือได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ก่อนจึงจะเกิดค่านิยมได้ ๒) มีอารมณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น คือต้องมีความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ ชอบ ไม่ชอบ ชื่นชม รังเกียจ เป็นต้น และ ๓) มีการแสดงพฤติกรรม เป็นการเลือกตอบสนองเรื่องนั้นในแง่ของการยอมรับ ไม่ยอมรับ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เต็มใจ ไม่เต็มใจ หรืออาจมีการเข้าใจ หรือหลีกเลี่ยงด้วยการออกห่าง เป็นต้น ค่านิยมของบุคคลจะมีส่วนประกอบต่างๆ ทั้งสามประการนี้อยู่เสมอ แต่อาจจะมีสัดส่วนหรือน้ำหนักแตกต่างกันไป ค่านิยมบางอย่างอาจเกิดจากความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเป็นหลัก มีอารมณ์อยู่เป็นส่วนน้อยและค่านิยมบางอย่างอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ด้านอารมณ์ที่รุนแรงมากกว่าเกิดจากความรู้ความเข้าใจ ถ้าองค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจหรืออารมณ์มีสัดส่วนที่เปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลทำให้การแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” เป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่

การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด, ๒๕๕๕)

กระบวนการปลูกฝังค่านิยมไทยเกิดขึ้นอยู่แล้วในสังคมทุกช่วงเวลากับทุกชุมชน หรือแม้แต่ในระบบการศึกษา สถานศึกษาทุกระดับก็มีความพยายามที่จะสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ในรายวิชาต่างๆ ตลอดเวลา นอกจากนี้แล้วค่านิยมยังเกิดจากการติดต่อสื่อสารของกลุ่มคน ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และในปัจจุบันสื่อที่มีอิทธิพลทางความคิด และเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีผู้ใช้มากเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้เองที่กำลังเป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างพลวัตแห่งการเรียนรู้ (Learning Dynamics) ให้กับสังคม

พลวัตแห่งการเรียนรู้

พลวัตแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะที่ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอและยั่งยืน ลักษณะที่สำคัญคือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งความรู้ตลอดจน ประสบการณ์ระหว่างกันของสมาชิก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างค่านิยมในวิถีชีวิตประจำวัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีทั้งลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้า (face to face) และแบบเสมือน (virtual) ผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ พลวัตแห่งการเรียนรู้นี้จะทำให้ชุมชนมีการเชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่าย ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดค่านิยมไทยที่พึงประสงค์ ชุมชนนั้นจะพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งพาตนเอง และการพึ่งพากันในกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ

องค์ประกอบของพลวัตแห่งการเรียนรู้เพื่อการสร้างค่านิยม

พลวัตแห่งการเรียนรู้เพื่อการสร้างค่านิยม ประกอบด้วย ๑) คุณอำนวย ๒) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนนักปฏิบัติ ๓) ฐานความรู้บนเครือข่าย และ ๔) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๑. คุณอำนวย หมายถึง แกนนำ กลุ่มแกนนำ ประชาชนหรือผู้ที่จะเป็นตัวแบบ เป็นตัวอย่างที่ดี (เป็นผู้มีค่านิยมไทยที่พึงประสงค์) เป็นที่เคารพนับถือของสังคม มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน และประการสำคัญต้องเป็นผู้ถ่ายทอดค่านิยมด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกและสามารถจัดการความรู้ในชุมชนนักปฏิบัติผ่านเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เราเรียกบุคคลนี้ว่า “คุณอำนวย” หรือ Facilitator เพราะคุณอำนวยมีบทบาทในการเอื้ออำนวยและเชื่อมโยงให้สมาชิกที่อาจมีความหลากหลายทางความคิดและค่านิยม (ที่มีติดตัวมาแต่เดิม) ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเกิดการสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ที่

เหมาะสมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นจริง ดังนั้นคุณอำนวยนี้ จึงต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และประการสำคัญ ต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชนนักปฏิบัติจึงจะสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนและขยายผลการสร้างค่านิยมให้เกิดในวงกว้าง (Zboralski, 2009)

Pemberton and Stalker (2006) ได้กล่าวไว้ว่าในชุมชนนักปฏิบัติคุณอำนวยซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้นำในกลุ่ม (internal leadership) เป็นคนสำคัญที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หากปราศจากผู้นำที่ดีจะทำให้กลุ่มล่มสลาย ไม่สามารถดำรงความเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ผู้นำในกลุ่มยังต้องแสดงอำนาจ (authority) และการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (guidance) อย่างสมดุลภายใต้ขอบข่ายหน้าที่ของตนคือการเป็นคุณอำนวย สิ่งที่คุณอำนวยของปวงชนแตกต่างจากคุณอำนวยในองค์กรก็คือ คุณอำนวยของปวงชนไม่นำตำแหน่งหน้าที่การงานมาเกี่ยวข้อง (แม้จะมีตำแหน่งก็ตาม) ไม่มีการบังคับหรือควบคุม (command and control) สมาชิกของตน กระบวนการของการเกิดความรู้สึก ความเชื่อ และการมีศรัทธาจึงจะเกิดได้อย่างเป็นธรรมชาติ

๒. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนนักปฏิบัติที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เนื่องจากการสร้างค่านิยมไม่สามารถเกิดได้ในระยะเวลาอันสั้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนค่านิยมย่อมต้องใช้เวลามากกว่าการสร้างค่านิยม ดังนั้นสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติจึงต้องร่วมกันกำหนดแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองภายในกลุ่มโดยมีคุณอำนวยเป็นต้นแบบ ใช้ศักยภาพและทรัพยากรของกลุ่มเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการสร้างค่านิยม มีการสร้างปฏิสัมพันธ์โดยการพูดคุย สนทนา อภิปรายโต้แย้ง ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลความรู้จากฐานความรู้ รวมทั้งจากผู้รู้ภายนอก การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกุญแจสำคัญของชุมชนนักปฏิบัติ (De La Rue, 2008) โดยเฉพาะกลุ่มต้องมีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับกลุ่มของตน

๓. ฐานความรู้บนเครือข่าย เป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับการสร้างค่านิยมที่ถูกจัดเก็บไว้บนเครือข่าย อาจอยู่ในรูปของเอกสาร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวรูปแบบต่างๆ รวมทั้งกรณีศึกษา (case study) ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างมีเป้าหมาย ช่วยให้สมาชิกได้ศึกษาเหตุการณ์เฉพาะมากกว่าข้อมูลความรู้ทั่วไปที่มีอยู่แล้วมากมาย สมาชิกชุมชนนักปฏิบัติต้องสามารถใช้ฐานความรู้ี้ในกระบวนการทั้ง ๕ ขั้นตอนของการสร้างค่านิยม (แผนภาพที่ ๑) เช่น การดูกรณีศึกษาที่เป็นภาพเหตุการณ์วิกฤตของประเทศ ทำให้สมาชิกบางคนเกิดความรู้สึกที่รุนแรงและบางคนอาจไม่เกิดความรู้สึกใดๆ บางคนอยากแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นของตน อยากถ่ายทอดให้สมาชิกได้รับทราบเพื่อแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้กลุ่มเกิดความเชื่อและศรัทธาและพร้อมใจที่จะปฏิบัติตนไปในทางเดียวกัน นาดยา บิลันธนานนท์ (๒๕๓๙) กล่าวว่า กระบวนการที่สมาชิกเกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วินิจฉัย

ประเด็นต่างๆ นี้จะทำให้เกิดการกระจ่างค่านิยม (value clarification) การกระจ่างค่านิยม เป็นกระบวนการทำให้แต่ละคนเกิดความเข้าใจและสร้างค่านิยมของตนเองด้วยตนเอง

ฐานความรู้เพื่อการสร้างค่านิยมมีได้ ๒ ฐาน ฐานที่ ๑ เป็นฐานของคุณอำนาจ และ ฐาน ที่ ๒ เป็นของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติ คุณอำนาจเป็นผู้ออกแบบและสร้างฐานความรู้ ของตน ในฐานนี้จะประกอบด้วยความรู้และประสบการณ์ของคุณอำนาจเอง และจากแหล่ง ต่างๆตามที่คุณอำนาจเห็นว่าจำเป็นและมีประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติของตน ส่วนที่ สำคัญที่สุดก็คือ กรณีศึกษาที่คุณอำนาจเป็นผู้รวบรวม ออกแบบหรือสร้างขึ้น ฐานความรู้ที่ ๒ เป็นฐานความรู้ของสมาชิกชุมชนนักปฏิบัติที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ สามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ เช่น สมาชิกช่วยกันรวบรวมคลิปปริทัศน์เหตุการณ์ต่างๆ ที่สะท้อนค่านิยมด้านคุณธรรมจริยธรรม หรือความซื่อสัตย์สุจริต หรือสมาชิกช่วยกันเขียนกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงชุมชนที่มีความ รักชาติจัดเก็บไว้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

๔. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นการนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์และ เครือข่ายโทรคมนาคมมาเชื่อมต่อกันเพื่อใช้ในการส่งรับข้อมูลและมัลติมีเดียเกี่ยวกับความรู้ โดยผ่านกระบวนการประมวลหรือจัดทำให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมายและสะดวกในการนำมา ใช้ประโยชน์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในทุกวงการ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข อุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนด้านการเมืองที่นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดียิ่งขึ้น (อัญชลี ทองเงิน, ๒๕๕๑) ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร ที่ได้รับความนิยม คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

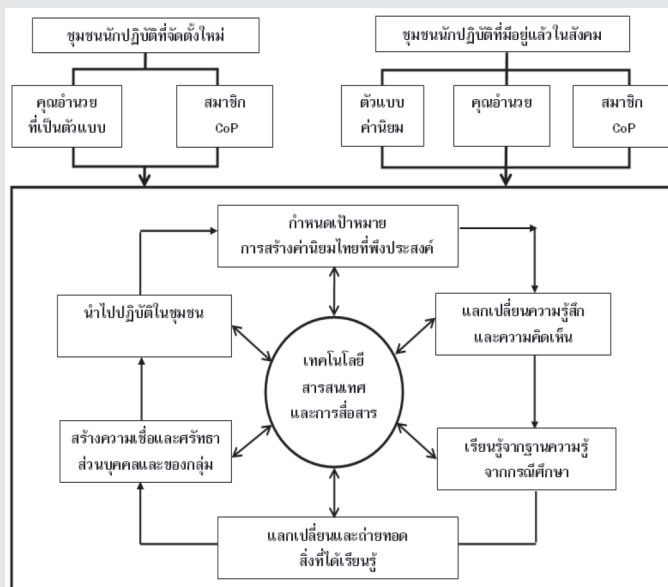
อิทธิพล ปริดิประสงค์ (๒๕๕๒) ได้ให้ความหมาย เครือข่ายสังคมออนไลน์ ว่า เป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ต เป็นการเชื่อม ต่อระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้าด้วยกัน ผ่านทางเว็บไซต์ที่ให้บริการสร้าง สังคมออนไลน์ (Social Network Service :SNS) ซึ่งเว็บไซต์นี้จะให้บริการพื้นที่บนเว็บไซต์ สำหรับสมาชิก สมาชิกสามารถเป็นเจ้าของพื้นที่ร่วมกันและสร้างเว็บเพจของตนเองโดยอาศัย ระบบซอฟต์แวร์ที่เว็บไซต์ให้บริการ และใช้ระบบพื้นฐานของเว็บไซต์สนับสนุนการสื่อสารใน ลักษณะการโต้ตอบระหว่างกันเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น email กระดานข่าว รวมถึงการ ให้บริการแบ่งปันข้อมูลในรูปแบบไฟล์เอกสาร ไฟล์รูปภาพ ไฟล์เสียง และไฟล์รูปแบบอื่นๆ

นอกจากนี้ อิศริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์ (๒๕๕๑) ได้จำแนกประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบัน ได้ดังนี้ ๑) ประเภทเผยแพร่ตัวตน (Identity Network) เช่น hi5,

Facebook, Myspace ๒) ประเภทความสนใจตรงกัน (Interested Network) เช่น Digg, LibraryThing ๓) ประเภทร่วมกันทำงาน (Collaboration Network) เช่น WIKIPEDIA, Google Earth ๔) ประเภทเกมส์ Gaming/Virtual Reality เช่น Second Life, Ragnarock, WarCraft, XBOXLIVE 5) ประเภท Professional Network เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กร

ขั้นตอนของพลวัตแห่งการเรียนรู้เพื่อการสร้างค่านิยมไทย

จากแผนภาพที่ ๔ แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนพลวัตแห่งการเรียนรู้เพื่อการสร้างค่านิยมไทยของชุมชนนักปฏิบัติ จำแนกได้เป็น ๒ แบบ คือ แบบที่ ๑ คือ ชุมชนนักปฏิบัติที่มีอยู่แล้วในสังคม เช่น ชุมชนนักปฏิบัติที่เป็นสมาชิกของศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ (Thailand Knowledge Center) ที่ดำเนินการโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และแบบที่ ๒ คือ ชุมชนนักปฏิบัติที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อการสร้างค่านิยมไทยโดยเฉพาะ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการเกิดชุมชนนักปฏิบัติใหม่จะมีความเป็นไปได้ หากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการ เช่น กระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติภาคประชาชน โดยกำหนดผู้ที่จะเป็นแกนนำค่านิยมในชุมชนต่างๆ และให้มีบทบาทหน้าที่เป็นคุณอำนวยเพื่อสร้างชุมชนนักปฏิบัติใหม่ แต่กระทรวงยังต้องสนับสนุนด้านการสร้างฐานความรู้ หรือ ในกรณีถ้ามีชุมชนนักปฏิบัติอยู่แล้ว ก็ควรสืบหาผู้ที่เหมาะสมเป็นตัวแบบค่านิยมให้ทำหน้าที่ไปพร้อมกับคุณอำนวยของชุมชนนักปฏิบัติที่ทำหน้าที่อยู่แล้ว

แผนภาพที่ ๔ ขั้นตอนการสร้างพลวัตแห่งการเรียนรู้เพื่อการสร้างค่านิยมไทย

แต่ละชุมชนนักปฏิบัติจะดำเนินกิจกรรมการสร้างค่านิยม ๖ ขั้นตอน คือ ๑) กำหนดเป้าหมายการสร้างค่านิยมไทยที่พึงประสงค์ตามความต้องการจำเป็นของชุมชนตนเอง ๒) แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยม ๓) เรียนรู้จากฐานความรู้โดยเฉพาะจากกรณีศึกษา ๔) แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ ๕) สร้างความเชื่อและศรัทธาส่วนบุคคลและของกลุ่ม และ ๖) นำค่านิยมนั้นไปปฏิบัติในวิถีชีวิตในชุมชนของตน ทั้งนี้ทุกขั้นตอนสมาชิกทุกคนจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อันได้แก่ เครือข่ายสังคมออนไลน์ตามความต้องการ

บทสรุป

องค์ประกอบและขั้นตอนการสร้างพลวัตแห่งการเรียนรู้ที่น่าเสนอนี้ เกิดจากประสบการณ์ของผู้เขียน ที่เห็นความสำคัญของชุมชนนักปฏิบัติที่มีอยู่แล้วมากมายในสังคม ประกอบกับได้เห็นผู้มีบทบาทสำคัญของวงการต่างๆ ที่สามารถเป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างค่านิยมไทย เนื่องด้วยท่านเหล่านั้นมีความคิดความเชื่อและศรัทธาในสิ่งที่ดีงามเพื่อประเทศ การริเริ่มให้ท่านเหล่านั้นได้แสดงตนเองให้ปรากฏและรับผิดชอบต่อชุมชนนักปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและส่งเสริม เพราะเมื่อคุณอำนวยและสมาชิกมีโอกาสได้แสดงความรู้ลึก ความคิดความเชื่อ ความศรัทธาของตนให้ทุกคนได้รับรู้ ย่อมส่งผลต่อค่านิยมเพราะคนเรามักจะเชื่อตามกัน โดยเฉพาะถ้าผู้นำทางความคิดเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ เป็นที่ศรัทธา อีกทั้งคนเรามักจะรับเอาความเชื่อต่างๆ มาโดยทันที ถ้าเรื่องนั้นสอดคล้องกับความสนใจ หรือผลประโยชน์ของตนหรือของกลุ่ม ดังนั้นถ้าชุมชนนักปฏิบัติมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เกิดการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบกับการศึกษาความรู้และประสบการณ์จากฐานความรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้ลึก และความคิดจะไหลเวียนระหว่างคุณอำนวยที่เป็นต้นแบบกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกด้วยกัน หวังว่าแนวคิดที่น่าเสนอไว้นี้จะมีผู้นำไปคิดต่อและนำไปทดลองหรือหาวิธีสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

นาตยา ปิลันธนานนท์. (๒๕๓๙). *การพัฒนาค่านิยม: การทำความเข้าใจในค่านิยม เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา หน่วยที่ ๙-๑๕*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (๒๕๒๑). *การเรียนรู้การสอนทัศนคติและค่านิยม*. เอกสารประกอบการเรียนวิชา จิตวิทยาสำหรับครู คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักรายการรัฐมนตรี. (๒๕๕๕).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙.

กรุงเทพฯ: ม.ป.ท. ๒๕๕๕.

สุนน อมรวิวัฒน์. (๒๕๓๕). *จริยธรรมและค่านิยมพื้นฐานทางจิตใจของคนไทย ใน สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิทธิพล ปรีดีประสงศ์. (๒๕๕๒). *แนวคิดพื้นฐานในการสร้างสรรค์ชุมชนออนไลน์*. สืบค้นวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๒, จาก <http://www.gotoknow.org/blog/virtualcommunitymanagement/288469>.

อิสริยะ ไพรีพายฤทธิ. (๒๕๕๑). *บทบาทของ Social Network ในอินเทอร์เน็ต ยุค ๒.๐*. สืบค้นวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ <http://www.isriya.com/files/socialnetwork.pdf>.

อัญชลี ทองเงิน. (๒๕๕๑). *การจัดการนวัตกรรมและสารสนเทศ*. สืบค้นวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๑, จาก http://www.nb2.go.th/~ktu/subject/1036703/files/techno__manage.ppt.

ภาษาอังกฤษ

De La Rue, K. (2008). The Theory and Practice of Communities. *Knowledge Management Review*, 11(5), 22-25.

Pemberton, J, & Stalker, B. (2006). Aspects and Issues of Communities of (Mal) Practice. In E. Coakes & S. Clarke (eds), *Encyclopedia of Communities of Practice in Information and Knowledge Management* (pp.6-11). Hershey, PA: Idea Group.

Zboralski, K. (2009). Antecedents of Knowledge Sharing in Communities of Practice. *Journal of Knowledge Management*, 13(3), 90-101.

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.อรจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง หัวหน้าภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการความรู้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย